

О. В. ЧЕРКАСОВ

Олег Володимирович Черкасов, аспірант Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВІДНОВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
У ТРУДОВОМУ ПРАВІ**

Одним з основних завдань юридичної науки є встановлення змісту та сутності правових явищ, які відображають соціально-економічний розвиток суспільства і є підґрунтям для формування системи права. В цьому сенсі особливого значення набуває дослідження юридичної відповідальності як однієї з гарантій реалізації прав та обов'язків суб'єктів суспільних відносин. Юридична відповідальність покликана створювати належні умови охорони правовідносин і забезпечувати нормальне їх функціонування.

Проблема юридичної відповідальності є достатньо розробленою у правовій науці. Теоретичним дослідженням питань сутності й механізму юридичної відповідальності присвячені праці С. С. Алексєєва, С. М. Братуся, М. В. Вітрука, О. С. Йоффе, О. Е. Лейста, Д. А. Ліпінського, М. С. Малєїна, П. О. Недбайло, І. С. Самощенко, М. Х. Фарукшина, – в тому числі, в науці трудового права: О. А. Абрамової, О. Т. Барабаша, В. С. Венедіктова, О. І. Процєвського, В. М. Скобелкіна, П. Р. Стависького, Л. О. Сироватської, А. М. Хвостова, Н. М. Хуторян та інших науковців.

Правовий інститут юридичної відповідальності характеризується складною міжгалузевою сукупністю норм. Їх дотримання забезпечує правопорядок, а застосування при вчиненні правопорушення – відновлює правопорядок і карає правопорушника¹. У питанні диференціації юридичної відповідальності на окремі види важливу роль відіграють критерії, за якими здійснюють такий розподіл. Найбільш поширеним у правознавстві є поділ видів юридичної відповідальності за галузевою ознакою. Традиційно виділяють цивільно-правову, матеріальну, дисциплінарну, адміністративну і кримінальну відповідальність, які відповідають таким галузям права, як цивільне, трудове, адміністративне і кримінальне². Окрім галузевого, в теорії права виділяють й інші класифікаційні критерії: функціональний, цільовий, суб'єктивний, суб'єктний, залежно від характеру примусу і виду заходів, що застосовуються, виду правовідносин, враховуючи суб'єктів, які застосовують відповідальність³.

За змістом санкції норми, що застосовується за вчинене правопорушення (тобто за напрямом її впливу на винну особу та характером негативних для неї наслідків), у загальній теорії права юридичну відповідальність поділяють на каральну і правовідновну (компенсаційну)⁴. У каральній відповідальності більше проявляється функція покарання правопорушника та настання для нього несприятливих наслідків у вигляді певних позбавлень немайнового або майнового характеру. В свою чергу, правовідновна (компенсаційна) відповідальність головним чином спрямована на поновлення порушеного стану суб'єктів права, яким завдано шкоди.

Усталеною є точка зору, що за способами впливу у трудовому праві можна виділити компенсаційну відповідальність, направлену на відшкодування шкоди (матеріальна відповідальність сторін трудового договору), та каральну, що реалізується шляхом застосування дисциплінарних покарань (дисциплінарна відповідальність працівників)⁵. Вказана позиція видається односторонньою, адже правовідновний і каральний вплив може проявлятися певною мірою як в матеріальній, так і дисциплінарній відповідальності.

Метою цієї статті є аналіз сутності, способів вираження та особливостей механізму реалізації правовідновних елементів у конкретних видах юридичної відповідальності в рамках галузі трудового права.

Дослідження правовідновної відповідальності не є новим для правової науки. Детального вивчення означена проблема набула у працях О. Е. Лейста. На його думку, виражений в санкції спосіб правопорядку визначає порядок її реалізації, тому основним розподілом видів юридичної відповідальності (як і санкцій) є поділ на правовідновну і каральну. Каральна відповідальність застосовується тільки за злочини чи адміністративні або дисциплінарні проступки. Виникнення і реалізація цієї відповідальності проходить лише в процесуальній формі й визначається актами державних органів і посадових осіб, які наділені відповідними повноваженнями. Цей вид відповідальності носить відносно визначений характер. Правовідновна відповідальність полягає у відновленні незаконно порушених прав, у примусовому виконанні невиконаного обов'язку. Така відповідальність притаманна цивільно-правовим відносинам. Її покладення може здійснюватися без втручання держави і поза процесуальною формою⁶.

У питанні розподілу юридичної відповідальності на правовідновну і каральну О. Е. Лейст виходив з розрізнення нормативних конструкцій відповідальності, під якими розумів комплекс норм матеріального і процесуального права, які визначають санкцію та інші заходи примусу, що підлягають застосуванню в разі порушення, порядок (процес) і послідовність застосування та реалізації цих заходів, а також норми, що

визначають права особи, яка притягується до відповідальності⁷. В. І. Щербина в основу розподілу юридичної відповідальності в галузі трудового права на правовідновну і каральну покладає спосіб впливу⁸. А ось на думку Д. А. Ліпінського, правовідновними чи каральними є не санкції, а функції, які вони виконують. Будь-який захід юридичної відповідальності (якщо це дійсно захід відповідальності, а не захисту) виконує відновну і каральну функції. Будь-який захід відповідальності є одночасно і каральним, і відновним, оскільки при розгляді відновних властивостей санкцій відновними функціями наділена сама юридична відповідальність, а не тільки один з її проявів – реалізація санкції. Втім, для авторів, які під юридичною відповідальністю розуміють реалізацію санкції, не виникає різниці між функціями санкцій і функціями юридичної відповідальності⁹.

Розмежування юридичної відповідальності на правовідновну і каральну слід проводити не лише за характером санкцій, які застосовуються, необхідно також враховувати наслідки (вид примусу), спосіб впливу та функціональну спрямованість заходів відповідальності. Враховуючи ці ознаки, спробуємо проаналізувати особливості прояву окремих елементів юридичної відповідальності в трудовому праві.

У галузі трудового права правовідновна відповідальність має свої специфічні форми. Найбільш яскраво правовідновний елемент проявляється в рамках матеріальної відповідальності сторін трудового договору.

Працівники зобов'язані бережливо ставитися до майна підприємства, установи, організації і вживати заходів до запобігання шкоді (ч. 2 ст. 131 КЗпП України). Відповідно до ст. 130 КЗпП України працівники несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків. Підставою матеріальної відповідальності є трудове правопорушення однієї зі сторін правовідносин у сфері праці, тобто протиправне, винне невиконання чи неналежне виконання трудових обов'язків, яке спричинило матеріальну, а в окремих випадках – і немайнову шкоду іншій стороні трудового правовідношення. Компенсація заподіяної шкоди є головним завданням реалізації цього виду відповідальності, оскільки об'єктом протиправного діяння виступає майно роботодавця або працівника, а в окремих випадках – немайнові права працівників (ст. 237-1 КЗпП України).

Матеріальна відповідальність відрізняється від дисциплінарної тим, що має двосторонній обопільний характер, а також тим, що вона має правовідновний характер, виконуючи компенсаційну функцію¹⁰. Характеризуючи матеріальну відповідальність, деякі дослідники вживають термін «компенсаційна» функція, інші – «правовідновна», хоча це далеко не одне й те саме. Компенсаційна функція пов'язана із поняттям «компенсація». Вона передбачає повернення затрат, що не викликані правопорушенням, заподіянням шкоди, тоді як правовідновна пов'язана із відшкодуванням заподіяної шкоди, із відновленням майнового стану суб'єкта трудового права. Крім того, правовідновна функція повинна забезпечити повне відновлення прав суб'єкта трудових відносин (хоча це не забезпечується чинним законодавством про працю, яке передбачає, як правило, обмежену матеріальну відповідальність), компенсаційна – може забезпечити лише часткове повернення затрат¹¹.

На думку П. Р. Ставицького, найважливіша особливість матеріальної відповідальності в трудових відносинах полягає у тому, що вона носить винятково правовідновний характер. Така риса відрізняє останню від матеріальної відповідальності у цивільному праві, яка в ряді випадків носить штрафний, каральний характер¹². Одним із проявів карального впливу цивільно-правової відповідальності є застосування такого виду забезпечення зобов'язання, як неустойка. Неустойкою (штрафом, пенєю) визнається визначена законом або договором грошова сума, яку боржник зобов'язаний сплатити кредитор у випадку невиконання або неналежного виконання свого зобов'язання, в тому числі в разі прострочення. До того ж боржник, який допустив порушення зобов'язання, не звільняється ні від виконання зобов'язання в натурі, ні від сплати збитків, що завдані неналежним виконанням обов'язків перед кредитором (ст.ст. 549, 552 ЦК України). Таким чином, поряд з основним зобов'язанням у боржника виникає субсидіарне у вигляді сплати штрафу або пені, яке й відображає характер кари. При реалізації матеріальної відповідальності в трудовому праві жодні додаткові обов'язки, окрім відшкодування прямої дійсної шкоди, у сторін трудового правовідношення не виникають. Звичайно, певний елемент каральної функції при застосуванні матеріальної відповідальності зберігається, але він повністю поглинається відшкодуванням. Каральна функція матеріальної відповідальності полягає у відшкодуванні заподіяної шкоди за рахунок коштів винного. Відшкодування включає в себе цей каральний елемент. Тому виділяти особливо каральну функцію матеріальної відповідальності немає необхідності¹³.

З таким висновком не погоджуються Р. Л. Хачатуров та Д. А. Ліпінський. На їх думку, по-перше, державно-примусова форма реалізації юридичної відповідальності неможлива без каральної функції. Наявність каральної функції – її невід'ємна ознака. За відсутності каральної функції можуть реалізовуватися різні заходи захисту, але ніяк не юридична відповідальність. Вчені, які стверджують, що у матеріальної відповідальності відсутня каральна функція, суперечать самі собі. Оскільки це явище в трудовому законодавстві вони називають відповідальністю, а не заходами захисту. По-друге, при виявленні та вивченні каральної функції матеріальної відповідальності необхідно враховувати специфіку її прояву. Суб'єкт, поновлюючи майнову сферу, має новий обов'язок, який до правопорушення у нього був відсутній; у результаті звужується його майнова сфера. У самому рішенні про притягнення до матеріальної відповідальності засуджується правопорушник і демонструється негативність діяння, вчиненого ним. Засудження, яке вона несе в собі, розповсюджується як на самого правопорушника, так і на діяння, що вчинене ним, впливає на його психіку, показує всю порочність його поведінки¹⁴. У вирішенні цього питання слід погодитись з думкою П. Р. Ставицького,

який наголошував, що в матеріальній відповідальності сторін трудового договору компенсаційна функція займає пануюче положення і каральний елемент не має самостійного вираження¹⁵.

Щодо дисциплінарної відповідальності в трудовому праві, то, на перший погляд, вона носить виключно каральний характер. Однак їй притаманні також певні елементи правовідновлення. Дотримання працівниками встановленої дисципліни праці є однією з основних умов реалізації трудового договору й організаційного елемента трудового правовідношення. Будь-яке дисциплінарне правопорушення має свій об'єкт, якому завдається шкоди або який ставиться під загрозу заподіяння шкоди. Під загальним об'єктом дисциплінарного проступку слід розуміти соціально-трудові відносини, що складаються в процесі виробництва, а точніше – ту їх частину, яка регулюється нормами трудового законодавства. Комплекс цих правовідносин у конкретній організації становить внутрішній трудовий розпорядок, який є спеціальним об'єктом правопорушення в сфері трудового права¹⁶. На відновлення вказаних відносин і направлений вплив дисциплінарної відповідальності. Порушення трудової дисципліни завдає шкоди суспільним відносинам, утруднює їх нормальне функціонування, а дисциплінарне стягнення, поновлюючи попередній правопорядок, виконує відновну функцію¹⁷. Способи здійснення відновної функції дисциплінарної відповідальності багатоманітні – від засудження і примушування порушника до правомірної поведінки і до його виведення з певного виду трудових відносин. Наприклад, наявність у суб'єкта догани примушує останнього не порушувати трудових відносин, оскільки повторне порушення може потягнути застосування вже більш суворого дисциплінарного стягнення. У підсумку правомірна поведінка сприяє упорядкуванню, стабілізації трудових відносин.

Особливості роботи окремих категорій працівників полягають у тому, що вони одночасно можуть бути учасниками декількох видів суспільних відносин. Наприклад, педагогічні працівники при здійсненні своєї трудової функції є суб'єктами як трудових, так і інших відносин, що пов'язані з виконанням ними виховних функцій. Відповідно до ст. 56 Закону України «Про освіту» педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, відданості, патріотизму, гуманізму, доброти, стриманості, працелюбства, поміркованості, інших добродійностей. Так, п. 3 ст. 41 КЗпП України передбачає, що вчинення працівником, який виконує виховні функції, аморального проступку, несумісного з продовженням даної роботи, є підставою для розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. На практиці вчинення педагогічним працівником аморального проступку може виявлятися у застосуванні заборонених методів виховання, пов'язаних з фізичним або психічним насильством над особами, які здобувають освіту; появи на роботі у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння тощо. Таким чином, звільнення педагогічного працівника, який вчинив подібні порушення трудової дисципліни, сприяє відновленню відносин, що забезпечують належний психофізичний і морально-етичний розвиток неповнолітніх. У зв'язку з цим досить слушною є думка Р. Л. Хачатурова та Д. А. Ліпінського, які наголошують на тому, що в таких випадках одночасно з каральною функцією здійснюється відновна функція юридичної відповідальності, об'єктом впливу якої виступають порушені суспільні відносини¹⁸.

Багатоаспектний характер трудових правовідносин зумовлює наявність певних правовідновних елементів у заходах примусу, які не є самостійним видом юридичної відповідальності, але за своєю сутністю збігаються з нею. Поновлення незаконно звільненого працівника на попередній роботі можна назвати прикладом прояву правовідновної відповідальності в трудовому праві. Відповідно до ст. 235 КЗпП України у разі звільнення без законної підстави або незаконного переведення на іншу роботу працівник повинен бути поновлений на попередній роботі органом, який розглядає трудовий спір. У такому випадку не тільки поновлюється колишнє правове становище незаконно звільненого працівника, трудові правовідносини, а й надається компенсація у вигляді виплати працівникові середнього заробітку за час вимушеного прогулу або різниці в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи (ч. 2 ст. 235 КЗпП України).

На думку В. І. Щербини, поновлення на попередній роботі незаконно звільненого працівника є заходом захисту, а не відповідальності. Під заходами захисту дослідник розуміє примусове виконання порушених трудових обов'язків (незалежно від вини), спрямоване на припинення протиправних дій та поновлення попереднього стану, без будь-яких додаткових обмежень для суб'єкта трудових правовідносин¹⁹.

За такої ситуації можна вести мову про наявність декількох видів державного примусу. З одного боку, застосовуються заходи юридичної відповідальності, що реалізуються в рамках інституту відповідальності в цілому, а з іншого, – виникає можливість застосування заходів, які не належать до конкретного виду юридичної відповідальності.

Розмежування заходів захисту та юридичної відповідальності зазвичай проводять за підставами застосування і функціональним призначенням. Так, підставою юридичної відповідальності є наявність складу правопорушення, у той час як для застосування заходів захисту достатньо об'єктивно протиправної поведінки²⁰. Заходам захисту властива відновлювальна функція, а заходам відповідальності – відплатна. Як вже зазначалося, функціональний елемент правовідновлення певною мірою реалізується поряд з іншими функціями юридичної відповідальності, тому за цим критерієм не можна чітко визначити, що поновлення на попередній роботі незаконно звільненого працівника є саме заходом захисту, а не відповідальності роботодавця.

У цьому сенсі цілком слушною є думка А. В. Чертова про те, що основними критеріями, що допомагають відмежовувати одні заходи від інших, є: 1) наявність (відсутність) засудження та 2) наявність (відсутність) факту правопорушення. Іншими словами, якщо державний примус застосовується за скоєне правопорушення і при цьому з боку держави маємо засуджуючу оцінку (яка, у свою чергу, може мати місце тільки у

разі вчинення діяння, що містить всі ознаки правопорушення), то це є застосуванням заходів юридичної відповідальності. В інших випадках, у тому числі при вчиненні об'єктивно протиправного діяння, що не містить ознаки винності, можна говорити лише про застосування заходів захисту, які не є юридичною відповідальністю¹.

Л. О. Сироватська вважала, що поновлення працівників на попередній посаді і приведення формулювання звільнення у відповідність з діючим законодавством – все це не заходи захисту, а санкції, що застосовуються, коли правопорушення встановлено і «підбивається підсумок» такому порушенню правової норми. Ця позиція ґрунтується на тому, що у вказаних заходів різні підстави для застосування. Заходи захисту застосовуються при відсутності вини правопорушника або коли захід спрямований на припинення правопорушення, але не проти правопорушника, позбавлення застосовуються не до нього². Слід зазначити, що поновлення працівника на роботі тягне за собою застосування до винної у незаконному звільненні особи заходів матеріальної відповідальності. Згідно зі ст. 237 КЗпП України суд покладає на службову особу, винну в незаконному звільненні або переведенні працівника на іншу роботу, обов'язок покрити шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації у зв'язку з оплатою працівникові часу вимушеного прогулу або часу виконання нижчеоплачуваної роботи. Такий обов'язок виникає, якщо звільнення чи переведення здійснено з порушенням закону або якщо власник чи уповноважений ним орган затримав виконання рішення суду про поновлення на роботі. Цей захід є наслідком саме винної поведінки службової особи, яка звільнила працівника, і вчинила правопорушення, що підтверджується рішенням юрисдикційного органу про визнання звільнення незаконним та поновлення працівника на роботі.

Для правовідновної відповідальності характерні загальні ознаки юридичної відповідальності – державний осуд, примус, негативні наслідки для правопорушника. Відповідно до ст. 232 КЗпП України суди розглядають трудові спори про поновлення на роботі незалежно від підстав припинення трудового договору, за винятком спорів працівників, вказаних у частині третій ст. 221 і ст. 222 цього Кодексу. Приймаючи рішення про поновлення працівника на роботі, судом фактично презюмується державний осуд незаконного звільнення і застосовуються примусові заходи щодо до винних осіб. Окрім цього, згідно з ч. 2 ст. 235 КЗпП України при винесенні рішення про поновлення на роботі орган, який розглядає трудовий спір, одночасно приймає рішення про виплату працівникові середнього заробітку за час вимушеного прогулу або різниці в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи, але не більше як за один рік. Виплата поновленому на попередній роботі працівникові середнього заробітку за час вимушеного прогулу є негативним наслідком для роботодавця і реалізацією матеріальної відповідальності перед працівником.

Отже, виникає ситуація, коли один юридичний факт породжує декілька видів юридичної відповідальності. По-перше, реалізується механізм правовідновної відповідальності роботодавця в рамках відновлення порушеного права на працю, по-друге, виникає повна матеріальна відповідальність службової особи, винної в незаконному звільненні працівника (п. 8 ст. 134, ст. 237 КЗпП України).

Таким чином, визначення правовідновного або карального характеру певного виду юридичної відповідальності залежить від способу впливу, функціональної спрямованості та характеру його наслідків (виду примусу). Правовідновні елементи певною мірою проявляються в кожному з видів юридичної відповідальності, що притаманні трудовому праву. Якщо в матеріальній відповідальності правовідновний елемент виявляється у компенсації завданої шкоди, поновленні балансу майнових прав та інтересів сторін трудового правовідношення, а каральний не має чіткого вираження, то в дисциплінарній відповідальності такі елементи мають дещо інший прояв. Загалом дисциплінарна відповідальність у трудовому праві носить каральний характер, однак її правовідновна спрямованість може бути визначена через призму функцій, що знаходять своє вираження через поновлення правопорядку, який існував до правопорушення, відновлення нормальних соціальних зв'язків у правовідносинах.

Отже, можна назвати декілька ознак, що допомагають порівняти каральний і правовідновний елементи юридичної відповідальності у трудовому праві: по-перше, вони виступають складовими єдиного механізму юридичної відповідальності в трудовому праві; по-друге, мають різний ступінь вираження, що зумовлює загальну спрямованість відповідальності; по-третє, визначають характер наслідків впливу конкретного виду юридичної відповідальності.

Особливого значення для реалізації відновлення порушених прав у трудовому праві має поновлення незаконно звільненого працівника на роботі. Уявляється, такий захід слід відносити саме до проявів відповідальності, а не заходів захисту, адже йому притаманні всі ознаки юридичної відповідальності.

¹ *Липинский Д. А.* Соотношение функций права и функций юридической ответственности [Текст] / Д. А. Липинский // Известия Высших учебных заведений. Правоведение. – 2004. – 3. – С. 146.

² *Витрук Н. В.* Общая теория юридической ответственности [Текст] : монография / Н. В. Витрук. – М. : РАП, 2008. – 324 с. – С. 93.

³ *Хачатуров Р. Л., Липинский Д. А.* Общая теория юридической ответственности [Текст] : Монография / Р. Л. Хачатуров, Д. А. Липинский. – СПб.: Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2007. – 950 с. – С. 627.

⁴ Загальна теорія держави і права [Текст] : підручник / Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого ; за ред.: М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 584 с. – С. 383.

⁵ *Щербина В. І.* Основні функції трудового права в умовах ринкових відносин [Текст] : монографія / В. І. Щербина. – Д : Акад. митної служби України, 2005. – 266 с. – С. 153.

- ⁶ Лейст О. Э. Санкции и ответственность по советскому праву (теоретические проблемы) [Текст] / О. Э. Лейст. – М. : Изд-во Моск. гос. ун-та, 1981. – 240 с. – С. 130. – С. 128–169.
- ⁷ Лейст О. Э. Там само. – С. 130–150.
- ⁸ Щербина В. І. Вказана праця. – С. 152.
- ⁹ Липинский Д. А. Карательная и восстановительная функции налоговой ответственности [Текст] / Д. А. Липинский // Юрист. – 2003. – № 8. – С. 35–38.
- ¹⁰ Стависский П. Р. Проблемы материальной ответственности в советском трудовом праве [Текст] / П. Р. Стависский. – К. ; Одесса : Вища шк., 1982. – 184 с. – С. 24.
- ¹¹ Хуторян Н. М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин [Текст] : дис. ... докт. юрид. наук / Н. М. Хуторян. – К. : Б. в., 2002. – 394 с. – С. 186.
- ¹² Стависский П. Р. Вказана праця. – С. 62.
- ¹³ Там само. – С. 68.
- ¹⁴ Хачатуров Р. Л., Липинский Д. А. Общая теория юридической ответственности [Текст] : Монография / Р. Л. Хачатуров, Д. А. Липинский. – СПб.: Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2007. – 950 с. – С. 784–785.
- ¹⁵ Стависский П. Р. Вказана праця. – С. 62–63.
- ¹⁶ Полетаев Ю. Н. Правопорядок и ответственность в трудовом праве [Текст] : учебное пособие / Ю. Н. Полетаев – М.: Проспект, 2001. – 184 с. – С. 46.
- ¹⁷ Хачатуров Р. Л., Липинский Д. А. Вказана праця. – С. 781.
- ¹⁸ Там само. – С. 432.
- ¹⁹ Щербина В. І. Основні функції трудового права в умовах ринкових відносин [Текст] : монографія / В. І. Щербина. – Д. : Акад. митної служби України, 2005. – 266 с. – С. 192–193.
- ²⁰ Іншин М. І., Щербина В. І., Ваганова І. М. Юридична відповідальність та інші примусові заходи в трудовому праві [Текст] : Навчальний посібник / М. І. Іншин, В. І. Щербина, І. М. Ваганова. – Х. : Золота миля, 2012. – 495 с. – С. 58.
- ²¹ Чертов А. В. Правовосстановительная ответственность и ее место в системе юридических мер защиты [Текст] : дисс. ... канд. юрид. наук / А. В. Чертов. – К. : М.: РГВ, 2007. – 192 с. – С. 111.
- ²² Сыроватская Л. А. Ответственность за нарушение трудового законодательства [Текст] / Л. А. Сыроватская. – М. : Юрид. лит., 1990. – 176 с. – С. 24.

Резюме

Черкасов О. В. Окремі аспекти правовідновної відповідальності у трудовому праві.

Статтю присвячено аналізу окремих аспектів правовідновної відповідальності в трудовому праві та її співвідношення з іншими видами юридичної відповідальності. Особлива увага приділяється диференціації юридичної відповідальності в галузі трудового права. Зазначається, що окрім загальновизнаного поділу юридичної відповідальності в трудовому праві на дисциплінарну та матеріальну можна виділити правовідновну і каральну відповідальність. Аналізуються різні підходи до визначення і розуміння правовідновної відповідальності. На підставі аналізу наукових позицій визначаються ознаки, що допомагають порівняти каральний і правовідновний елементи юридичної відповідальності в трудовому праві. Розглядається співвідношення і розмежування юридичної відповідальності та заходів захисту суб'єктивних прав в трудовому праві.

Ключові слова: юридична відповідальність, відповідальність у трудовому праві, диференціація відповідальності, правовідновна відповідальність, заходи захисту трудових прав.

Резюме

Черкасов О. В. Отдельные аспекты правовосстановительной ответственности в трудовом праве.

Статья посвящена анализу отдельных аспектов правовосстановительной ответственности в трудовом праве и её соотношения с другими видами юридической ответственности. Особое внимание уделяется дифференциации юридической ответственности в отрасли трудового права. Отмечается, что кроме общепризнанного разделения юридической ответственности в трудовом праве на дисциплинарную и материальную можно выделить правовосстановительную и карательную ответственность. Анализируются различные подходы к определению и пониманию правовосстановительной ответственности. На основании анализа научных позиций определяются признаки, позволяющие сравнить карательный и правовосстановительный элементы юридической ответственности в трудовом праве. Рассматривается соотношение и разграничение юридической ответственности и мер защиты субъективных прав в трудовом праве.

Ключевые слова: юридическая ответственность, ответственность в трудовом праве, дифференциация ответственности, правовосстановительная ответственность, средства защиты трудовых прав.

Summary

Cherkasov O. Some aspects of right recovery liability in labour law.

The article is devoted to the analysis of some aspects of right recovery liability in labor law and its correlation with other types of legal responsibility. Particular attention is given to the differentiation of legal liability in the field of labor law. It is noted that in addition to the generally recognized division of legal liability in to disciplinary and material in a labour law it is also possible to define the right recovery and punitive liability. Analyzing different approaches to defining and understanding the right recovery responsibility. On the basis of scientific analysis, features that allow to compare right recovery and punitive elements of legal liability in labor law were defined. Special attention is given to the correlation and division of responsibility and legal measures of protecting subjective rights in labor law.

Key words: legal liability, liability in labor law, the differentiation of responsibility, right recovery responsibility, protection of labor rights.

Отримано 4.06.2013